HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

רבי יהודה היא. דאמר נאו הבא מכלל לאמור נאו הוא: **שרוע.** הוא שאחת מעייניו [ג] גדולה ואחת קטנה וכן שאר אברים: **קלוט.** שפרסותיו קלוטות: **נדבה תעשה אותו.** לדמיו הקדישהו לבדק הבית ונגדר להעלות קרבן לא ירצה. וכתב אותו אותו אחת בעל מוס אתה מתפיס לקדושת בדק הבית ואין אתה מתפיס תמימים הראויין למזבח לבדק הבית: **וידבר ה' וגו'.** בתחלת הפרשה כתיב: **לא תאמר בדברים.** ונוטריקון לאמר: **לאו אמור.** אמור להן שיש איסור נאו בדברים והכא גבי פסח נמי כתיב בתחלת הפרשה [מ] ויאמר ה' אל משה ואל אהרן לאמר: **האישכורן.** לשון שבירה שמשתבר הקרקע ויש בקעים שהמים נאספים ושוהין בתוכן ואין נבלעין ומתמלין: **הכי גרסינן הא דנפישי דקוו הא דלא נפישי דלא קוו.** כשהן מרובות הן נקוות אל מקום אחד ואין נבלעות מהר ומתמלאות וכשהן מועטות לא קוו: **שלנו.** בגילה מפני שבימי ניסן המעיינות חמין שעדיין ימות הגשמים הן כדאמרינן במי שהיה (לקמן לד:) בימות הגשמים חמה מהלכת בשיפולו של רקיע לפיכך כל העולם צונן ומעיינות חמין הלכך מלינן בגילה ומלטנינן: **דרשה רב מתנה.** ובלשון הקודש היו דורשין וכסבורין השומעין שמיש שלו הוא אומר: **דציתו.** תרגום של לנו [ד] **דציתו** [ה]: **לא נחמה.** לפי שחוש השמש מחממה: **ולא נחמי חמה.** במים שהוחמו בחמה וכ"ש בחמי האור: **הגרופיס מן המולייר.** דוד גדול של נחושת ותלוי על האור כל שעה ונחושתו עבה ואפי' כשאין שם אור מים שבשוליו חמים או פושרין: **גרופיס.** לשון שרייס שממלין מנחושתו של שוליו: **ואל תגביה ידה מן התנור.** כלומר תהא עוסקת בבצק כל שעה: **שמקטפת בו.** טחה פני החררה במים: **שמלננת בו ידיה.** דאותן שמקטפת בהן מתחממות מחוש ידיה והעיסה: **עברה ולשה.** בחמין: **לא נתבקעו מוסרות.** ואע"ג דתנא אין לותתין הכא נמי ל"ש הואיל ואנו רואין שלא החמיץ שאין שם לא שימני שיאור ולא שימני סידוק: **מחיפה מחיפינהו.** כולם אריגה אחת אריגתם משוס דבחדא איסורא דרבנן תנא אם עבר מותר באכילה בעית למימר נמי בכולהו: **היכא דאיתמר.** בהדיא דלא קנסינן ליה איתמר והיכא דלא איתמר לא איתמר והלכך עברה ולשה בחמין קרובה למזיד היתה ואסור ולא דמי לבציקות של נכרים דאמרינן (לעיל דף מ.) [ו] ממלא אדם כריסו מהן דהכא בעינן למיקנסה דעברה אדרבנן. מעשה אורג מתרגמינן עובד מחי (שמות כח):

הדרן עלך כל שעה

ואלו עוברין. עליהן בבל ירקה ובבל ימלא. וכולהו מפרש להו בגמרא [ע"ב] זיתוס וזומן וקולן ועמילן: **תכשיטי נשים.** בגמרא [שם] מפרש: **מין דגן.** חמשה מיני חיטין ושעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון: **ואין בהן כרת.** אם אכלן אבל לאו יש באכילתן. ובגמרא [מג.] יליף לה כולה: **גמ' מטמטם.** לשון סתימה: **מסמא את העיניים משום מילחא.** מלח סדומית יש שמסמא את העיניים כשנוגע במלח וחוזר ונוגע בעין: **נסיוני דחלבא.** מישג"א: **קומניתא דאומא.** עיפושא פת שמתעפש לאחר זמן בתוך הכותח: **וכופפין את הקומה.** כלומר מתישין כוחו: **יבק חי.** כגון כרישין ובצלים וחזרין כשאוכל מהן הרבה תמיד:

דסמידא

לאמר לימד על כל הפרשה שהיא בלאו א]. נראה לר"י דהיינו דוקא דוקא בהכן דברים דאית בהו לאו הבא מכלל עשה [א] אבל שאר דברים לא:

הדרן עלך כל שעה

ואלו עוברין בפסח. פ"ה לעבור עליהן בבל ירקה ובבל ימלא וגם ריב"א מדקדק מלשון עוברים דמשמע [ב] עוברין מן העולם ואין נראה לר"ת דמשמע דכל הנך מרבינן מכל מחמצת לא תאכלו [ג] ואפילו באכילה לא הוה מיחייב אי לאו דרבינא קרא ומהיכי תיתי בל ירקה ובל ימלא ונראה לר"ת דאלו עוברין [ד] פי' האוכלין ועוברין היינו מעל השולחן דלאו בני מיכל נינהו אבל בל ירקה ליכא [ה]: **רבי אליעזר אומר אף תכשיטי נשים.** היינו [ו] חמץ נוקשה [ז] ואפילו הוי חמץ דגן גמור על ידי תערובות מ"מ מדקאמר אף משמע דמודה לת"ק ובגמרא אמרי' דרבי אליעזר סבר נוקשה בעיניה בלא כלום [ח] לכן נראה דגרס רבי אלעזר בחד מייניהו או בתמני' או בגמרא: הא

רבי יהודה היא [א] דתניא [1] שור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אותו [א] אותו אתה מתפיס לבדק הבית ואי אתה מתפיס תמימים לבדק הבית מכאן אמרו כל המתפיס תמימים לבדק הבית עובר בעשה אין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין ת"ל [2] וידבר ה' אל משה לאמר לימד על כל הפרשה כולה שיהא בלא תעשה דברי רבי יהודה [ב] אמר לו רבי לבר קפרא מאי משמע אמר לו דכתיב לאמר לא נאמר בדברים בי רב אמרי לאמר לאו אמור: [ג] מי תשמישו של נחתום וכו': תני חדא שופכין במקום מדרון ואין שופכין במקום האישבורן ותניא אידך שופכין במקום האישבורן לא קשיא הא דנפישי דקוו הא דלא נפישי דלא קוו אמר רב יהודה אשה לא תלוש אלא במים שלנו דרשה רב מתנה בפפוניא למחר אייתו כולי עלמא חצבייהו ואתו לגביה ואמרו ליה הב לן מיא אמר להו אנא [ג] במיא דביתו אמרי [ד] דרש רבא [ד] אשה לא תלוש בחמה ולא בחמי חמה ולא במים הגרופין מן המולייר [ה] ולא תגביה ידה מן התנור עד שתגמור את כל הפת (וצריך) [ו] שני כלים אחד שמקטפת בו ואחד שמצננת בו את ידיה איבעיא להו עברה ולשה מהו [ז] מר זוטרא אמר מותר רב אשי אמר אסור אמר מר זוטרא מנא אמינא לה דתניא [ח] אין לותתין השעורין בפסח ואם לתת נתבקעו אסורים לא נתבקעו מותרין ורב אשי אמר [ט] אטו כולהו חדא [ט] מחיתא מחיתינהו היכא דאיתמר איתמר והיכא דלא איתמר לא איתמר:

הדרן עלך כל שעה

ואלו [י] עוברין בפסח כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי וזיתום המצרי וזומן של צבעים ועמילן של טבחים וקולן של סופרים ר"א אומר אף תכשיטי נשים זה הכלל כל שהוא ממין דגן הרי זה עובר בפסח [יא] הרי אלו באזהרה ואין בהן משום כרת: **גמ'** ת"ר שלשה דברים נאמרים בכותח הבבלי מטמטם את הלב ומסמא את העינים ומכחיש את הגוף מטמטם את הלב משום נסיובי דחלבא ומסמא את העינים משום מילחא ומכחיש את הגוף משום קומניתא דאומא [יב] ת"ר ג' דברים מרבין הזבל וכופפין את הקומה ונוטלין [יג] אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם אלו הן [יד] פת קיבר ושכר חדש וירק [טו] חי ת"ר שלשה דברים ממעטין את הזבל וזוקפין את הקומה ומאירין את העינים אלו הן פת נקייה בשר שמן ויין ישן פת נקייה

דסמידא

מסורת הש"ס

א) תמורה ז:, ב) [שם], ג) יומא כח:, ד) [ל"ל ולמיכה], ה) [נעיל מ.], ו) [ברכות כד. וש"נ], ז) [מהולין נח: פרש"י בביאור נכון], ח) עירובין נה:, ט) [ברכות מג: שבת קיג: תענית י:], י) [פי' פסול' הסולת. עיון], כ) [בעירובין ליתא מלת מי], ל) בס"ל: מרגליו, מ) [שמות יב], נ) [במדבר כב, ח], ס) [ל"ל ביתו],

תורה אור השלם

1. וְשׁוֹר וְשֶׂה שָׁרוּעַ וְקָלוּט נְדָבָה תַעֲשֶׂה אֹתוֹ וּלְנֶדֶר לֹא יֵרָצֶה:
ויקרא כב כג
2. וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ויקרא כב א

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה היכא דאיתמר וכו' דאמרן אדם ממלא כריסו מהן: (ב) תוס' ד"ה ואלו וכו' מלשון עוברים דמשמע. נ"ב פירוש מלא קאמר עוברין עליהם: (ג) בא"ד ונראה לר"ת דאלו עוברין פי' (האוכלין) תז"מ וכ"ב ס"א האוכלין: (ד) ד"ה ר' אליעזר וכו' היינו ממן נוקשה. נ"ב ולפי זה מוסיף ר"א דלת"ק [דוקא נוקשה] בעיניה ולר"א אף נוקשה [ע"י תערובות] ולפי הוי ממן דגן גמור ע"י תערובות [מוסיף] ר"א דאפילו תכשיטי נשים [דלא] הוי רחוייס לאכילה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה לאמר לימד על כל הפרשה שהיא בלאו. נ"ב עיין מנחות דף נ"א בתוס' ד"ה אף כאן וכו' ולוק:

לעזי רש"י

מישג"א מי-גבינה, נסיוב החלב.

מוסף תוספות

א. דומיא דהך ברייתא. מי' הר"ן. ב. והיינו דוקא לאכילה דבאכילה איירי קרא. תוס' הרא"ש. ג. הואיל והוי כי תערובת. תוס' שאנץ לעיל ב. ד. פי', ר"א מוסיף את"ק אפילו נוקשא ע"י תערובת. מי' הר"ן. ה. ותכשיטי נשים מפרש בגמרא שטופלות אותן בסולת. תוס' שאנץ.

עין משפט נר מצוה

קפו א מיי' פ"ה מהל' ערכין הלכה ו:
קפז ב מיי' פ"ה מהל' ממן הלכה טז סמג לאוין עט טור שו"ע או"ח סימן תנט סעיף ד:
קפח ג מיי' שם הלכה יא טור שו"ע או"ח סימן תנה סעיף א:
קפט ד מיי' שם הלכה יב טוש"ע או"ח סימן תנט סעיף א:
קצ ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
קצא ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
קצב ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:
א ח מיי' פ"ד מהלכות ממן הלכה ח סמג לאוין עט טוש"ע או"ח סימן תמג סעיף א:
ב ט מיי' פ"א מהלכות ממן הלכה ו:

מוסף רש"י

כל המתפיס תמימים לבדק הבית עובר בעשה. אתאי עשה דאמרינן ואי אתה מקדיש תמימים, דהיינו לאו הבא מכלל עשה ועשה הוא (תמורה ז:). לא נאמר בדברים. כלומר בהיא פרשה (שם). לאו אמור. כלומר הכי אמר הקב"ה לאו אמור לכם ליעשה, דלאו מיכא הכא, דאי עבדי אתר פרשה עוברין בלאו (שם). שופכין במקום מדרון. שהוא מקום גבוה ומשופע ששופכין ואינם נקוים (האורה ח"א ס' פז). לא תלוש. בפסח (יומא כח:). הדא מחיתא מחיתינהו. וכי בחיגה אחת אריגתם לכולם, לשון עובד מחי (שמות לט כב: מעשה אורג) דתיקון דבר קבי לו אינשי אריגה, שמסדר את דבריו (חולין נח:).

הדרן עלך כל שעה

רבינו חננאל

לר' יהודה היא, דתניא ושור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אותו, פירוש אותו שהוא בעל מום אתה מתפיסו נדבה לבדק הבית ואי אתה מתפיס תמימים לבדק הבית אלא לנדר כולה שהיא בלאו דברי ר' יהודה. א"ל ר' לבר קפרא, והיכן אתה מוצא בזה הפסוק לאו, אמר ליה דכתיב לאמר, לא יומרו דברים, מכאן למדנו כל

המימר ממה שכתוב ואפילו עשה עובר בלאו שהרי המיר. בבי רב אמרי כן פירושו, לאמר לא אמר, כלומר על כל מצוה שבתורה גזר עליהן בלאו. **מי תשמישו של נחתום** ישפכו, מפני שהן (נקיין) [נקוין] ומחמיצין פירורי העיסה הנגררים מן המים שנשתמש בהן, כמו שרוחץ אותם נקוין ומחמי. ואוקימנא אי נפישי דקוו וקיימו נשפכין במקום מדרון, ואי לא נפישי אלא נבלעין במקומן שופכין אפילו במקום האשבורן. **אמר רב יהודה.** אין לשון אלא במים השאובין מאתמול ולנו בלילה, דאינון מיא בייתי ונצטננו הרבה. **דרש רבא** אין לשין בחמה ולא בחמין ולא אפילו במים שהוחמו בחמה ולא במים גדופין. ויש אומרים גרופין כדכתיב נחל קישון גרפם, כלומר משוכין לשעה. **ולא** תגביה יד מן התנור, כלומר לא תניח הפת מוטל ותעסוק בדבר אחר עד שתדביק ועד שתגמור את הפת בתנור. ויש אומרים לא תגביה ידה עד שתדביקנו בתנור. וצריכה שני כלים במים, אחת שמקטפת בו הפת בתוך התנור. ואחת שמצננת ידיה. **עברה** ולשה בחמין או במים גרופין או באלו כלן מאי, ופשט רב אשי אם עברה ולשה אסור וקיימא לן כותיה. **הדרן עלך כל שעה**

ואלו עוברין בפסח כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי וזיתום המצרי וזומן של צבעים ועמילן של טבחים וקולן של סופרים ר"א אומר אף תכשיטי נשים זה הכלל כל שהוא ממין דגן הרי זה עובר בפסח הרי אלו באזהרה ואין בהן משום כרת. **גמ'** ת"ר שלשה דברים נאמרים בכותח הבבלי מטמטם את הלב ומסמא את העינים ומכחיש את הגוף מטמטם את הלב משום נסיובי דחלבא ומסמא את העינים משום מילחא ומכחיש את הגוף משום קומניתא דאומא. ת"ר ג' דברים מרבין הזבל וכופפין את הקומה ונוטלין אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם אלו הן פת קיבר ושכר חדש וירק חי ת"ר שלשה דברים ממעטין את הזבל וזוקפין את הקומה ומאירין את העינים אלו הן פת נקייה בשר שמן ויין ישן פת נקייה דסמידא

כותח הבבלי אסור בפסח משום קומניתא דאומא, דהיא חמץ פת ניקודים, ואסור לאכלו בבשר משום נסיובי דחלבאו, פי' [מי חלב]. **פירוש ריפתא ספסקא.** פסולת הסלת, הוא פת קיבר.